

אורבניזם חברתי

רעיונות לישראל מהכנס האורבני העולמי
(World Urban Forum) השביעי במדאין

נכתב על ידי משתתפים ישראלים בכנס

הקליניקה האורבנית
האוניברסיטה העברית בירושלים
The Hebrew University of Jerusalem

משרד הדיור והתכנון

תוכן העניינים

חוסן וקיימות

פיתוח ורווחה

אורבניזם חברתי

מאת
גיל השכל

ברכות ממשרד החוץ

שלום רב,

כשגריר ישראל בניירובי ושגריר לארגון UNHABITAT, היתה לי הזכות לייצג את ישראל, זו הפעם השניה, בפורום העירוני העולמי (WUF) במדיין, קולומביה. במסגרת הכנס (וזה שקדם לו בנאפולי ב-2012), נפלה בחלקי הזכות להתוודע לנוכחות ישראלית מקצועית ונלהבת. קשה להגזים בחשיבות הייצוג הראוי, הנרחב והמכובד של ישראל בכנסים אלה. השילוב האינטרדיסציפלינרי של הייצוג הישראלי, שהפגיש שחקנים מכל קשת העיסוק האורבני, איפשרה להציג בפני עשרות אלפי באי הכנסים את פניה האמיתיות של ישראל; את ההישגים, הלימוד, והאתגרים העומדים בפני ישראל, במסגרת בה המקצועי גובר על הפוליטי. היה מרתק לראות כיצד אנשים מהעולם מסירים מעליהם את קליפת הדעה הקדומה על ישראל, ומרשים לעצמם להחשף לנסיון שישראל מביאה עימה לכנסים אלה - כולל נציגים ממדינות עוינות במיוחד בימים כתיקונם. כפי שניכר היה באירועים הישראליים בכנס, וכפי שניתן להיווכח ממפגש עם הישראלים שייצגו אותה ושתרמו לדו"ח זה, ישראל יכולה להתגאות בהישגיה בתחום העירוניות. אני מקווה כי הכנסים הבאים של UNHABITAT ירשמו נוכחות ישראלית רחבה אף יותר.

אני מאחל לכולכם קריאה מהנה,

גיל השכל

שגריר ישראל בניירובי ול-UNHABITAT

מאת שולמית גרטל

ברכות ממשרד הבינוי והשיכון

שלום רב,

שולמית גרטל היא מתכנתת ערים. נולדה ולמדה בקנדה, תואר ראשון מ-Concordia University, מונטריאל קוויבק. עבדה במשרדי ייעוץ פרטיים, בעמותה ל-Cooperative Housing וב-Parcs Canada בנושא גינון ציבורי בעלת תואר שני בתכנון ערים ואזורים מהטכניון כן תואר שני במדיניות ציבורית מ-Trinity College Dublin Ireland. מרצה ב-College Dublin Ireland בנושא פילוסופיה (אתיקה) בתכנון. מטפלת בנושא תכנון ערים בהיבטים חברתיים במשרד הרווחה.

משרד הבינוי והשיכון הוא השותף הממשלתי הרשמי של UN הביטאט בישראל, ושלח נציגים לכנסים האורבניים העולמיים שהתקיימו לאורך השנים. UN הביטאט מקדם מגמה של מדידת שגשוג עירוני דרך חמישה מדדים - יצרנות, תשתיות, איכות חיים, הוגנות והכלה חברתית, וקיימות סביבתית - ומעודד ממשלות וערים להשתמש בכלים ובידע אותם מפתח הארגון. נושא הגג של הכנס, אורבניזם חברתי והעיר ההוגנת, שימח אותי במיוחד. עם מעברי למשרד הרווחה, אהיה אחראית על הטמעת שיקולים חברתיים בתהליכי התכנון הנוגעים למשרד - ברמה הארצית, המחוזית והמקומית - וכן אייצג את המשרד במוסדות התכנון.

משרד הבינוי והשיכון שיתף פעולה עם משרד החוץ, ויחד עם הקליניקה האורבנית באוניברסיטה העברית ומרכז וייץ הביאו למספר המשתתפים הישראליים הגדול ביותר עד כה בכנסי ה-UN הביטאט לעירוניות. ההשתתפות המרשימה בכנס במדאין היתה מגוונת, וכללה חברי כנסת, נציגי רשויות מקומיות וגופים ממשלתיים, אנשי חברה אזרחית ואקדמיה, ומתכננים פרטיים. למרות המרחק הגדול מישראל, למעלה מ-20 ישראלים עשו את הדרך לקולומביה, חלקם הגדול במימון עצמי.

משרד הבינוי והשיכון ניצח על אירוע צד שהתקיים בכנס, בנושא חוסן עירוני, וגם לקח חלק בארגון האירועים הישראליים הנוספים בכנס. המשרד מימן, ארגן וניהל את הדוכן הישראלי בכנס, שאפשר למשתתפים הישראליים להציג פוסטרים של עבודתם, שימש כנקודת מפגש והתכנסות לישראלים, ואפשר לאנשים ממדינות שונות ללמוד על ההצלחות והאתגרים של התכנון העירוני בישראל.

ברצוני להודות בשם המשרד למרכז וייץ, שארגן את אירוע הצד והדוכן בכשרון רב ובשיתוף עימנו. כמו כן, ברצוני להודות לצוות משרד החוץ, ובמיוחד לשגריר ישראל בניירובי, מקום המושב של UN הביטאט, גיל השכל, שהגיע לכנס ואירח את כל המשתתפים הישראליים לארוחה מיוחדת. כמו כן, תודות רבות לשגרירות ישראל בקולומביה, שחיברה בין הישראלים שנסעו לבין הקהילה היהודית של מדאין, אשר אירחה את המשתתפים לארוחת שבת משותפת. תודה גם לקליניקה האורבנית

באוניברסיטה העברית, שפעלה לארגון המשלחת, להידוק הקשרים בין המשתתפים, להנגשת תכני הכנס עבורם, וכמובן על דו"ח מרשים זה.

כולי תקווה שבעתיד נעודד נציגי ממשלה, כמו גם ראשי ומהנדסי ערים, חברי כנסת, יושבי ראש ויועצים משפטיים לוועדות מקומיות להשתתף בכנסים האורבניים העולמיים של UN הביטאט. ב-2016 יתקיים בקיטו שבאקוודור הביטאט III, ובו תוצג אג'נדה מעודכנת של UN הביטאט לעירוניות מקיימת ומכילה. הדבר חשוב ביותר עבורנו בישראל, וזאת כדי להציב סטנדרטים מוגדרים לעירוניות משגשגת, ללמוד על מקרים מוצלחים וכלים לעירוניות מערים ברחבי העולם, וגם להחליף מידע על הנעשה בישראל. אנו מקווים לנציגות ישראלית גדולה, עם דוכן שמייצג את הנעשה בישראל, ותוך מעורבות ממשלתית גוברת בכנס ובמדיניות הנגזרת ממנו. ברצוני לאחל הצלחה רבה לנתנאל לפידות, מנהל האגף לתכנון אסטרטגי ומדיניות, וממונה על נושא קשרי חוץ במשרד הבינוי והשיכון, שימשיך את עבודת המשרד לקראת הביטאט III.

אנו שמחים על כך שמשתתפי הכנס דיווחו על אירוע פרודוקטיבי, מלמד, ואף מעורר השראה. לאחר החזרה לישראל, ארגן משרד הבינוי והשיכון יום עיון בעקבות הכנס, בשיתוף המכון לשלטון המקומי והקליניקה האורבנית, שהתקיים למול 150 משתתפים באוניברסיטת תל אביב ביוני האחרון. זו היתה הזדמנות ראשונה ללמוד מהתובנות והרעיונות שהוצעו בכנס.

דו"ח זה שלפניכם מהווה המשך של כנס זה. הוא מהווה תרומה מרכזית לתהליך הלמידה מהכנס במדאין, ולהפקת הלקחים עבורנו בישראל. הדו"ח מאפשר להעמיק בנושאים המופיעים בו באמצעות לינקים השזורים בטקסטים. כך, נושאים המעניינים את הקורא במיוחד יוכלו לזכות ביתר חשיפה והעמקה.

אני מאחלת לכם קריאה נעימה,

שולמית גרטל
משרד הבינוי והשיכון

מאת טל אלסטר

טל אלסטר הוא רכז דיור והתחדשות עירונית בקליניקה האורבנית, האוניברסיטה העברית. כותב תזה על האופן בו עיריות יכולות לטפח תחושת קהילתיות ושייכות בעיר. מתעניין במודלים כלכליים אלטרנטיביים ובשאלות של צדק חלוקתי ברמה העירונית.

על הדו"ח

דו"ח זה הינו תוצר של עבודה משותפת של ישראלים וישראליות שהשתתפו בכנס האורבני העולמי האחרון (World Urban Forum) של UN הביטאט, שהתקיים במדאין, קולומביה, באפריל 2014. המשתתפים הישראלים בכנס התבקשו להציע לדו"ח נושא שהסעיר אותם במיוחד - מהעיר, מהכנס, ובעיקר מהמפגש בין אלו לבין עבודתם המתמשכת בישראל. כל נושא מכיל הסבר קצר על אודותיו, על חשיבותו הכללית, ועל הרלוונטיות שלו למציאות הישראלית - בצירוף לינקים רבים המאפשרים לקוראת להתעמק מעבר ל'טעימות' שמספק הדו"ח, ועם תמונות שאת חלקן צילמו המשתתפים בעצמם.

האיכות שאפיינה את הנסיעה לקולומביה ואת דו"ח זה הינה ההתרגשות של הישראלים מהרעיונות והכלים אליהם הם נחשפו בכנס - ובעיקר, מהאופן בו ערים ומדינות שונות הצליחו לרתום את התכנון העירוני בכדי להצליח יותר במשימות מורכבות העומדות בפנינו, החל מצמצום אי-שוויון כלכלי וכלה במיתון האיומים הסביבתיים. כעורך הדו"ח, המפגש עם קבוצת אנשים מגוונת זו היה מלמד ונעים, זאת בזכות אדיבותם וסקרנותם. העבודה עם תחומי הידע שנבחרו חשפה אותי לקשת מגוונת של נושאים מרתקים, שמתקשרים כולם לשאיפתי לקדם ערכים של הוגנות, קהילתיות ושוויון בעזרת העיר.

אני מקווה כי קוראות הדו"ח - מתכננות, אדריכליות, נשות מקצוע בשלטון המקומי והמרכזי, וגם בעלות עניין בנושאים של עירוניות, קיימות או צדק חברתי - ימצאו בו רעיונות חדשים ורלוונטים, כלים שימושיים, ואולי אפילו השראה להמשך.

ניתן להוריד עותק דיגיטלי של הדו"ח מאתר הקליניקה האורבנית.

טל אלסטר,
רכז דיור והתחדשות עירונית בקליניקה האורבנית
עורך הדו"ח

ערים מחוללות שינוי - מדאין ועתיד העירוניות

במדאין, התחזקה תחושת כי ערים עומדות במוקד האתגרים החשובים של האנושות במאה ה-21: המאבק לקיימות סביבתית, לפיתוח כלכלי, ולצדק חברתי. גישת האורבניזם החברתי, לפיה פיתוח עירוני חייב להיות קודם כל עבור עניי העיר, ניכרה גם באולמות הכנס וגם ברחובות העיר עצמה

מאת תמי גבריאלי

תמי גבריאלי היא מתכנתת ערים בעלת תואר שני מן הטכניון. עבדה בעיריית תל אביב, שם הקימה וניהלה את היחידה לתכנון אסטרטגי של העירייה. הובילה את הכנתה של התוכנית האסטרטגית לתל אביב יפו ואת הטמעתה, תוך מתן דגש על האינטגרציה בין היבטי התכנון השונים. כיום משמשת כיועצת למינהל התכנון וכמנהלת המרכז לקיימות במכון ירושלים, וכן עוסקת בהיבטים מגוונים של תכנון אינטגרטיבי ברמה הארצית והמקומית.

UN הביטאט והכנס האורבני העולמי

ארגון ה-UN הביטאט הוא הזרוע המרכזית של האו"ם לקידום נושאי דיור ועירוניות בעולם. הארגון, שהוקם ב-1978, עובר שינויים בשנים האחרונות. מעיסוק בקורת גג ועיור במדינות מתפתחות, UN הביטאט מרחיב את המבט אל עבר עיסוק בעירוניות משגשגת הן במדינות עשירות והן במדינות עניות.

הכנס האורבני העולמי (World Urban Forum, WUF) או ה-WUF) הינו אירוע הדגל של UN הביטאט, אשר מתקיים כל שנתיים מאז 2002.

הכנס האורבני העולמי השביעי במדאין

ה-WUF7, אליו נסעה המשלחת הישראלית, התקיים בעיר מדאין שבקולומביה, באפריל 2014. נושא הכנס השנה היה 'העיר ההוגנת' (The Equitable City), נושא הולם לעיר שפיתחה אג'נדה עירונית הנקראת אורבניזם חברתי (Social Urbanism), לפיה פיתוח עירוני טוב הוא גם צודק - כלומר, התפישה לפיה השקעה באזרחים ובשכונות העניות של העיר אינה רק הוגנת, אלא היא מנוע הפיתוח והשגשוג של העיר כולה.

הכנס משך אליו למעלה מ-22 אלף מבקרים מ-142 מדינות, כולל 139 ראשי עיר ו-42 שרים. הכנס הורכב מתערוכת דוכנים של מדינות, ערים, אוניברסיטאות וארגוני חברה אזרחית מובילים בתחומי עירוניות, פיתוח צודק, וקיימות עירונית. גם ישראל יוצגה על ידי דוכן, שכלל פוסטרים וקליפים של הגופים שהשתתפו בכנס. ההתרחשות העיקרית

בכנס עצמו היתה דרך הרצאות, דיונים וסדנאות שהועברו על ידי מומחי ומחוללי עירוניות מכל רחבי העולם - מהרצאות של ריצ'רד פלורידה וג'וזף שטיגליץ, כלה בסדנאות עם ראשי אגפים לפיתוח אסטרטגי מסינגפור וממדאין עצמה, ועד פאנלים של ראשי ערים ושל שרי דיור ועירוניות מרחבי העולם. למעלה מ-20 משתתפים מישראל הגיעו למדאין - אקדמאים, מתכננים פרטיים, אנשי החברה האזרחית, נבחר ציבור ונציגי רשויות מקומיות. הנציגים הישראלים אירגנו שלושה אירועים בכנס. העיר עצמה נתנה לבאי הכנס הזדמנות להכיר מקרוב את הפרויקטים שקודמו בה בשנים האחרונות. סיורים במתכונת 'בתים פתוחים' התקיימו סביב מערכת התחבורה הציבורית של העיר, בספריות, בחגורה הירוקה, ובפרויקטי הדיור הציבורי שהעירייה מקדמת, תוך פגישה עם אנשי המקצוע שקידמו את הפרויקט, וגם אלו האחראים לניהולם כיום. מלבד זאת, תושבי העיר אירחו בשמחה את המבקרים, וקיבלו בלבביות את האורחים למסעדות, לפאבים, לשווקים ולפארקים שהעיר מציעה.

					
2002	2004	2006	2008	2010	2012
Nairobi, Kenya	Barcelona, Spain	Vancouver, Canada	Nanjing, China	Rio de Janeiro, Brazil	Naples, Italy
Sustainable Urbanization	Cities: Crossroads of cultures, inclusiveness and integration?	Our Future: Sustainable Cities – Turning Ideas into Action	Harmonious Urbanization: The Challenge of Balanced Territorial Development	The Right to the City: Bridging the Urban Divide	The Urban Future
Almost 1,200	Over 4,300	Over 10,400	Almost 8,000	Almost 13,800	Over 8,200

לאן הולכת העירוניות? תובנות מרכזיות מהכנס

לאור העובדה שרוב אוכלוסית העולם חיה כיום בערים, ושאוכלוסיות הערים תכפיל את עצמה ב-50 השנים הבאות, ברור כי חשיבותן ומרכזיותן של ערים לפתרון בעיות גלובליות - כגון עוני, אי-שוויון, התחממות גלובלית וזיהום, שסעים בין תרבויות, זכויות נשים ומיעוטים, הזדקנות האוכלוסיה ובריאותה - עולה משמעותית. ערים לוקחות חלק הולך וגובר במענה לאתגרים הללו - דרך התארגנויות קהילתיות, רשתות בין-עירוניות, ופרטים המשנים את עריהם לטובה.

הצפיפות (Density) העירונית נראית כמרכיב ראשון במעלה של העיור והעירוניות הגוברים. האתגר של הציפוף משותף למימדים כלכליים, סביבתיים וחברתיים - ציפוף איכותי יכול לעזור לאיתנות הכלכלית של העיר, להפחתת טביעת הרגל האקולוגית, ולניידות חברתית ושוויון

הולכים וגדלים.

הנושא של אי-שוויון תפס מקום חשוב בכנס ובדיונים שהתקיימו ברחבי העיר. עליית אי השוויון ברחבי העולם (על אף שבחלק ממדינות דרום אמריקה המגמה הפוכה) הינה בעיה אקוטית, שניכרת במיוחד במרחבים אורבניים צפופים, בהם העניים והעשירים חולקים (לפעמים יותר ולפעמים פחות) את הרחובות, את השירותים העירוניים ואת המרחב הציבורי. על כן, אי השוויון בעיר מיתרגם לבעיה פוליטית וחברתית בולטת. בכנס הודגשה היכולת של ערים להתמודד עם אי שוויון, והיא אף הודגמה באורח מעורר השראה בפרויקטים רבים שהוצגו, ובמיוחד לאלו שקודמו במדאין עצמה.

נושא נוסף שחשיבותו בכנס הודגשה הינו החוסן העירוני (Urban Resilience), כלומר, מידת המוכנות של ערים ושל תושביהן למצבי קיצון סביבתיים וחברתיים. הושגה הסכמה רחבה לכך כי עיר חסונה מושגת בחיבור בין פיתוח תשתיות פיזי וכלכלי, לבין התפתחות המרכיבים

הקהילתיים והחברתיים של העיר. ככלל, תכנון אינטרגטיבי, שתופש את העיר כמערכת המורכבת ממגוון תחומים (כגון פעילות כלכלית, תשתיות, עיצוב ואדריכלות, יחסים משפטיים, נורמות חברתיות, תרבות ואמנות, סביבה וחינוך) הנמצאים בקשר סבך, נראה כפתרון היחיד אליו יכולה העיר להתקדם: כמערכת מורכבת, לא ניתן עוד להפריד את הטיפול בתחומים השונים. יש לעמול על החיבור בין השחקנים השונים הפועלים בעיר - העירייה, השלטון המרכזי, המגזר העסקי, החברה האזרחית וכמובן התושבים - ובין אנשי המקצוע השונים - האדריכלים, הכלכלנים, המתכננים העירוניים ומתכנני התחבורה, העובדים הקהילתיים ואנשי החינוך, מנהלי הפארקים והגנים והמשפטנים - כדי ליצור תכניות קוהרנטיות, עם הסתכלות רחבה וארוכת טווח. גישה אינטגרטיבית זו - מסתמנת ככיוון המבטיח ביותר להגשמת החזון של UN הביטאט, ליצירת ערים משגשגות הנגישות לכל.

התחדשות עירונית במדאין

מדאין נהפכה לשם עולמי בעקבות הגישה אותה פיתחה הקרויה
אורבניזם חברתי, שמתמקדת בהתחדשות עירונית בשכונות עניות

מאת ד"ר צבי וינשטיין

ד"ר צבי וינשטיין עובד במשרד הבינוי והשיכון באגף לשיקום שכונות מאז תחילתו בשנת 1978. הוא בעל תואר שלישי בהתחדשות עירונית, תואר שני בתכנון ערים ותואר שני נוסף במדיניות ציבורית. ממלא תפקידים מגוונים בהם: מנהל פרויקט ב-9 שכונות השיקום בעיר תל אביב-יפו; מפעיל תכניות ארציות: צב"י - צעירים בונים ישראל להשכלה ולהכשרה מקצועית של צעירים בסיכון; תכנית ספורט לנוער למניעת נשירה ממערכת החינוך; יזם את פרויקט מחשב לכל משפחה; דוגל בשיתוף הציבור בתהליכי התכנון; כמו כן, עוסק בהקמת שותפויות עם המגזר העסקי לטובת הקהילות. מפרסם מאמרים בירחונים מקצועיים בארץ ובעולם.

מה זה?

מדאין מובילה מדיניות של **התחדשות עירונית** המיטיבה בראש ובראשונה עם תושביה העניים. מדיניות זו, אשר זכתה לכינוי **'אורבניזם חברתי'**, כוללת חמישה תחומים עיקריים: בתחום הדיוק, מדאין מובילה תכניות להכרה בבנייה לא פורמלית, הסדרה חוקית של מעמד הבתים, ושיפוצם. בתחבורה, מדאין הקימה **מספר רכבלים**, המקשרים את השכונות העניות למרכז העיר ולמטרו, וגם את **המדרגות הנעות** באחת משכונות העוני של העיר, שיוצרת נגישות בשכונה התלולה. מבחינת הזדמנויות כלכליות, מדאין מעסיקה את תושבי האיזור עצמו בחידוש, מקימה תכנית להכשרה מקצועית כחלק מההתחדשות העירונית, ומעודדת הקמת מרכזי מסחר בקרבת מוקדי עניין חדשים. רביעית, מדאין משקיעה רבות במבני ציבור בשכונות העניות - עשרות ספריות, מגרשי ספורט, פארקים הוקמו, ומספר אוניברסיטאות חוברו לשכונות כדי לאפשר לתושבים להשתמש במתקניהן. חמישית, מדאין מובילה גישה של מעורבות אזרחית, המהווה חלק בלתי נפרד מההתפתחויות הפיזיות - דרך מעורבות התושבים בתכנון הפרויקט, בניהולו, ובתחזוקתו. החיבור של חמשת הגורמים הללו יחדיו מהווה את גישה של העיר לתושביה העניים ולהתחדשות עירונית ככלל.

למה זה חשוב?

ההתחדשות העירונית במדאין מוליכה לשיקומן של שכונות מצוקה, **וליצירת הון פיזי וחברתי** עבור האוכלוסיה המוחלשת של העיר. התושבים נהנים גם מעצם השירותים החדשים, וגם מתחושת הזהות והגאווה העירונית שהפרויקטים מקנים להם. שאר העיר נהנית מצניחת שיעורי הרצח והסחר בסמים, מתוספת כוח האדם לתעסוקה, מאיזורי בילוי ותרבות חדשים, וממקור חדש למשיכת תיירים לעיר.

כיצד זה רלוונטי לישראל?

בישראל כיום אין תכנית לאומית המזהה שכונת עוני ומתאימה להן פתרונות התחדשות עירונית הוליסטיים, הקושרים דיוק, תחבורה, הזדמנויות כלכליות, מבני ציבור ומעורבות אזרחית יחדיו. **תכניות פינני-בינוי** ותמ"א 38 מתמקדות בתוספת יחידות דיוק, ולכן הן לא מכילות רכיבי העצמה חברתית של התושבים. כשעיריות בישראל עוסקות במיקום מוסדות ציבור וספורט, או בתכנון תחבורה, הן לא מקשרות זאת בהכרח לשיקום איזורי עוני. ערים בישראל יכולות ללמוד ממדאין על פיתוח תכניות התחדשות עירונית הממוקדות בשכונות העוני, אשר משלבות פיתוח תחבורה, מבני ציבור ומעורבות תושבים בשלב התכנון, היישום והניהול.

פרויקטי תכנון אינטגרלי

תהליכי התחדשות עירונית וציפוף מרקמים עירוניים הם עתיד התכנון בישראל. לשם כך, צריך להרחיב את סל הכלים הקיים, ולהקים מסגרות שיאפשרו לגעת ברבדים המגוונים של מרקם החיים הקיים

מאת

חגית נעלי-יוסף וליאט איזקוב בן שטרית

חגית נעלי-יוסף עוסקת בתכנון חברתי, ויועצת לרשויות ולגופים תוך שימת דגש על השפעות התכנון על תושבי המקום, ולקראת הערכות עירונית נדרשת. חגית מלווה את עיריית ירושלים ועיריית חיפה בקידום תכנון שכונות ומתחמים לקראת התחדשות עירונית, וחברת צוות תכנון בהכנת תכנית אב להתחדשות עירונית ברחובות.

ליאט איזקוב בן שטרית

היא יועצת להעצמה עירונית, תחום ידע חדש ומתפתח שנועד לרתום תהליכי ציפוף עירוני בכדי לשפר את איכות החיים העירונית. ליאט מלווה תכניות התחדשות בקני מידה שונים, תוך בחינת חלופות ציפוף שתאפשרנה להגדיל את איכות החיים העתידית באיזור התכנון.

מה זה?

השינוי העירוני שמתחולל בעיר מדאין בעשור האחרון קשור באסטרטגיה תכנונית שמפעילה בו זמנית מגוון כלי פיתוח ושותפות רחבה. כך, התכנון נוגע בכמה רבדים עירוניים במקביל (מגורים, מרחב ציבורי, נידות, תעסוקה, וחינוך) וכולל גם מרכיבים 'קשים' ו'רכים' הנוגעים לתכנון הפיזי ומתמקדים בהשפעה על אנשים וקהילות. בכל פרויקט בעיר מעורבות יחדיו שלוש חברות עירוניות: **חברת EDU** מרכזת את הפיתוח העירוני, **חברת EPM** על התשתית הפיזית וחברת **Inder** על הפיתוח הקהילתי, ספורט ותרבות. השותפות בין החברות נשענת על שלושה מרכיבים: 1. חברתי: קהילת התושבים פעילה בכל שלבי הפרויקט, מזיהוי בעיות והזדמנויות באמצעות סיורים, ועד לגיבוש ואישור הפרויקטים. 2. מוסדי: תיאום מקיף בין כלל יחידות העירייה בשטח (רווחה, חינוך, תשתיות, פיתוח כלכלי ובניית קהילה). השותפויות כוללות את המגזר הפרטי, חברה אזרחית, סוכנויות לאומיות ובין-לאומיות, ארגונים קהילתיים ואקדמיה. 3. פיזי: בנייה ושיפור שטחים ציבוריים, דיוק, מבני ציבור ופארקים לרווחת התושבים והסביבה. מרכיבים אלה מאפשרים לקשור בין הצד הפיזי והצד החברתי בתכנון ויוצרים שינוי יסודי וארוך טווח במרקם העירוני. שיתוף הפעולה נטוע בחשיבה העירונית במדאין כבר משנות ה-70, כשהוקם פורום חודשי בשם 'Proantioquia', המפגיש נציגי ממשל מחוזי, שלטון מקומי, אקדמיה ומגזר פרטי, ומהווה פלטפורמה לחשיבה על כיווני הפיתוח של המחוז כולו ושל העיר מדאין.

למה זה חשוב?

התכנון האינטגרלי סיפק למדאין מסגרת וכלים כדי להניע שינוי עמוק ויסודי במרקם החיים העירוני המורכב, ולהפוך את העיר מבירת הפשע והסמים של קולומביה לעיר מתפתחת ויצירתית, שמעוררת רגשות שייכות וגאווה מקום בקרב תושביה. יצירת תהליך שינוי והתחדשות משמעותי היא משימה מאתגרת בכל עיר, ובפרט במציאות העירונית של מדאין, שהתאפיינה בעוני רב, פשיעה אלימה, ומידור ותחושת חוסר שייכות של כמחצית מתושבי העיר. במדאין הפנימו מורכבות זו ופעלו להקים מסגרות מתאימות שאפשרו להתערב במקביל ברבדים הקשים והרכים של המרחב העירוני (כמו תשתיות, מרחב ציבורי, דיוק, ביטחון אישי, תחושת ערך ושייכות), ולייצר את השותפויות והאמון הנדרשים לכך - דרך הקשבה, שיתוף התושבים בתכנון ובניהול, העסקתם בפרויקטים, או גיבושם באירועים סביב הפרויקט. במדאין לא עוסקים בפיתוח עירוני, אלא בהבנייה משותפת של עיר ושל אזרחות עירונית. גישה הוליסטית זו רותמת את כל בעלי העניין בעיר לעבוד יחדיו כדי לממש מטרה משותפת - פיתוח עירוני משגשג ושוויוני. גישה זו מתבהרת לאור **השוני בין עיצוב מקום ליצירת מקום**. **לחצו כאן** כדי ללמוד על השוני בין גישות אמריקאיות ובריטיות להחייאת קהילות אורבניות.

כיצד זה רלוונטי לישראל?

בשנים האחרונות גוברת המודעות בישראל לצורך להגדיל את סל הכלים העומד לרשותנו בתכנון התחדשות וציפוף עירוני. התכנון האינטגרלי במדאין, והאופן בו העיר מחדשת את עצמה, מספקות הצצה לפרדיגמה חדשה - מגישה מוטת נדל"ן ושוק, לעבר גישה של עירוניות חברתית, השתתפותית והוליסטית. גם במצב של אלימות מתמשכת במחוז ובעיר, נציגי הציבור הצליחו לקדם תפישה תכנונית פרוגרסיבית, שנשענת על אמון ושיתוף פעולה רחב. הקמת פלטפורמת ניהול ומשאבים לתכנון אינטגרלי בישראל יכולה למנף פרויקט תשתיות או מבנה ציבור כדי להניע שינוי עמוק ומהותי שיזהה ויטפל בצרכים משלימים שקיימים באזור, יקים תכניות הכשרה או ייעוץ פיננסי להעצמת אוכלוסייה מוחלשת, ויקיים שיתופי פעולה עם גורמים מקומיים (קהילתיים או פרטיים) כדי לטפח את איזור ההתערבות לאורך זמן. עובדים סוציאליים קהילתיים מטעם העירייה יכולים ללוות קבוצות תושבים בהתמודדות עם השלכות של פרויקטי פינוי-בינוי, פרויקט תחבורתי, או הקמת שכונה חדשה בסמוך להם. שיתוף הפעולה בין החברות העירוניות במדאין לאורך כל תהליך התכנון, היישום, הניהול והמעקב יכול להוות עבורנו מקור להשראה.

פרויקט לדוגמא - המדרגות הנעות בקומונה 13

פרויקט המדרגות הנעות (תמונת השער), בעלות של 5.5 מליון דולר, מקשרות 12 אלף תושבים בשכונה ענייה ואלימה במיוחד לתחבורה הציבורית, וכך משנות לחלוטין את פני השכונה (לחצו כאן לסדרת תמונות של המדרגות). המדרגות בנויות על שיפוע תלול המאכלס בבנייה לא פורמלית, ומאפשרות לעלות מרחק שווה-ערך לשלוש מאות חמישים ושבע מדרגות ללא מאמץ. המדרגות הנעות מדגים כיצד התכנון האינטגרלי מאפשר לפרויקט פיתוח עירוני פשוט ממוקד תשתיות לכאורה, לצמוח הרבה מעבר לפעולת ההתערבות המרכזית הראשונית, ולהשפיע ברובדים שונים, פיזיים וחברתיים.

שותפות של בני הנוער בשינוי הפיזי והחברתי בשכונה

צוות סדרנים, מבין בני הנוער במקום, שומרים על הביטחון באזור המדרגות ומארגן פעילויות לילדים. הסדרנים הפכו למודל חדש לחיקוי עבור ילדי השכונה, במקום חברי הכנופיות.

המדרגות הן חלק ממערך להנגשת העיר לתושביה המודרים

מעבר להקלה הנקודתית של הנגישות בקומונה 13, המדרגות הן חלק מאסטרטגיה עירונית להנגשת העיר לתושביה המודרים. בתמונה קרון ברכבל, שקושר את האזורים ההרריים לתחנות המטרו שבעמק.

מרחב ציבורי קשוב לצרכי התושבים

בראש המדרגות, במקום שבו היה רק שביל בטון צר, עקלקל, ומוזנח, פותחו מבנה ציבורי וטיילת רחבה (בתמונת השער) שבה שולבו פינות משחק לילדים.

הפרויקט מייצר מרחב ציבורי חדש

המדרגות הנעות סיפקו הרבה יותר מחלופה נגישה למדרגות הבטון התלולות שהיו במקום (מימין), הן גם ייצרו מרחב ציבורי חדש ומטופח במפלסים השונים (משמאל).

הספריות של מדאין

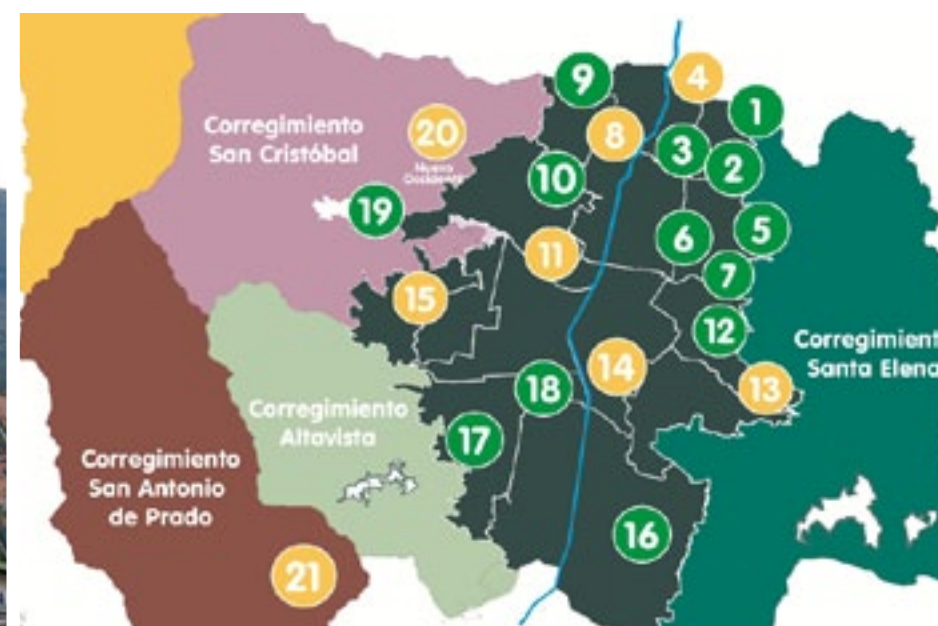
מקרה בוחן נוסף לאופן בו ניתן ליישם אסטרטגיה של תכנון אנטגרטיבי הן הספריות של מדאין. במדאין פועלים כ-10 פארקי ספרייה, שמשמים להנגשת ידע לאוכלוסיות מוחלשות בשולי העיר. בדומה למדרגות הנעות, הספריות של מדאין הן הרבה יותר מספריות. מכיוון שאסטרטגיית התכנון העירוני האינטגרטיבי נוגעת ברבדים רבים, הספריות נהפכות באמצעותה למוקדי השפעה עוצמתיים, גם במישור הפיזי וגם במישור החברתי.

אייקון ומקור לגאווה באזורי עימות

הספרייה מתוכננת על קו התפר בין שכונות, ויוצרת מרחב בטוח ומקום מפגש במרחב שנשלט קודם לכן על ידי כנופיות שהתעמתו ביניהן, והגבילו את התנועה החופשית בין שכונה לשכונה.

מרכז חיי הקהילה ומקום מפגש

בבניין פועלים חוגים, חדר מחשבים, מרכז להכנת שיעורי בית, קורסי הכשרה מקצועית, מרחב בטוח לשהיה עבור בנים ובנות, הופעות מוזיקה, תערוכות אמנות, ופעילות ספורט המאורגנות על ידי Inder.

הספריות מביאות את העיר לתוך השכונות המודרות

הספריות הן חלק מאסטרטגיה עירונית, שגם מנגישה את העיר לתושבים המודרים דרך פרויקטי התחבורה, וגם מביאה את השירותים העירוניים לתוך השכונות. בתמונה מוצגת הפריסה העירונית של ה-UVA - מרכזים משולבים לספורט ולתרבות.

מוקד משיכה והזדמנות להתערות חברתית

לספריות נוכחות מרשימה בסביבתן, והן ממוקמות סמוך לתחנות המטרו והרכבל. מה שמאפשר לתושבים מבחוץ ולתיירים לבוא ולהתרשם. בתמונה הספרייה וקו הרכבל שעוצר סמוך אליה.

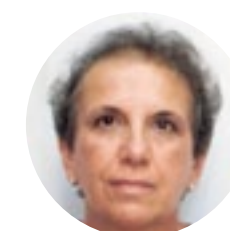

חברה עירונית לפיתוח

במדאין, נחשפתי למודל מוצלח ומעניין של חברה עירונית לפיתוח כלכלי. חברת התשתיות של מדאין, EPM, משתמשת ברווחי הפרויקטים לקידום מטרות חברתיות

מאת ורדה ליבמן

ורדה ליבמן היא בעלת תואר ראשון בארכיטקטורה ותכנון ערים, ותואר שני בתכנון ערים ואזורים מהטכניון. ורדה מנהלת את המחלקה לתכנון עיר בעיריית חיפה, אחראית על התכנון הסטטוטורי המתבצע בחיפה, ומייצגת את הועדה המקומית חיפה בועדה המחוזית.

מה זה?

מבין החברות העירוניות של מדאין, EPM היא חברה העוסקת בפיתוח תשתיות, ומגייסת כספים גם מהמגזר הפרטי. רווחי החברה מושקעים בפרויקטים חברתיים - דרך השקעה במרחב הציבורי, יצירת תכניות חינוכיות, ובניית מרכזי תרבות (למידע על הפרויקטים החברתיים של EPM). החברה פועלת גם בצורה של שותפות ציבורית-פרטית (Public-Private Partnership), אמצעי לרתימת המגזר העסקי לפיתוח העירוני, כך שגם העירייה וגם היזם החובר אליה מרוויחים, והיתרונות היחסיים של כל צד באים לידי ביטוי - היזם לעתים בונה ומנהל פרויקט, ואילו המגזר הציבורי מפקח על הפרויקט או מקבל אותו לידי לאחר השלמתו. במדאין נוצר שיתוף פעולה עם חברות טכנולוגיה בין-לאומיות, מה שמפתח קאדר של מומחי טכנולוגיה מקומיים בעיה, ותומך בעבודת התשתיות שמפתחת EPM.

למה זה חשוב?

מימון מגוון לפעילויות עירוניות יוצר שיתופי פעולה בין-מגזריים, וכך מגייס גופים נוספים המעוניינים בהצלחת המיזם. כמו כן, השותפות עם המגזר הפרטי והקמת חברות עירוניות מגדילה את סך המימון הפנוי לעיה, וכך מאפשר הגשמת שלל יעדים חברתיים. עם זאת, שותפויות אלו לעתים מסיטות משאבים עירוניים מפרויקטים אחרים כדי לעמוד במחויבויות כלפי המגזר הפרטי. לדו"ח של מכון לינקולן על מימון עירוני.

כיצד זה רלוונטי לישראל?

בערים גדולות רבות בישראל ישנה חברה לפיתוח עירוני, וכמה מהחברות הללו עוסקות בפיתוח כלכלי. החברות העירוניות לפיתוח כלכלי עושות תפקידים שהעירייה לא יכולה או מעוניינת לבצע בעצמה. חברות עירוניות מפעילות תקציב בו הרווחים הנובעים מפעילות החברה משמשים למימון הפרויקטים הבאים שלה. הדוגמא ממדאין מראה חברה עירונית שמתעלת רווחים מפעילותה למטרות החברתיות של העיה, יעד רצוי גם עבור השלטון המקומי בישראל.

תכנון ועיצוב המרחב הציבורי

תכנון ועיצוב המרחב הציבורי היה מהנושאים המרכזיים של הכנס במדאין. ההרצאות של ה-PPS (Project for Public Spaces) בכנס עזרו להצביע על חשיבותם של מרחבים ציבוריים תוססים ומזמינים

מאת חנה מורן

חנה מורן היא מתכננת ערים ואיזורים ובוגרת הטכניון. היא בעלת משרד "מורן - תכנון ערים ואיזורים". למשרד נסיון עשיר של למעלה מ-20 שנים בתכנון רב-תחומי, ניהול וקידום תכנון, תכנון פיזי מתוך רגישות חברתית וסביבתית תוך שימת דגש על שיתוף הציבור. המשרד מתמחה בהכנת תכניות אסטרטגיות, תכניות אב, מתאר, תב"עות, סקרים וחווות דעת תכנוניות וסביבתיות בשלל תחומים ונושאים.

מה זה?

יצירת מקום (Placemaking) היא גישה הרואה במרחב הפתוח מקום מפגש של תושבים, והזדמנות לבניית קהילה, חוסן עירוני, והון חברתי דרך יצירת מרחב מזמין ומפרה. הגישה של יצירת מקום מביאה יחדיו אנשים מתחומים כגון תחבורה, סביבה, ספורט, מוזיקה, תרבות, עיצוב ותחזוקה, ויוצרת שיתופי פעולה סביב עיצוב, ניהול ותחזוקתם של מרחבים, דוגמת כיכר ציבורית, פארק, חוף ים, או שוק ירקות. יצירת מקום בוחנת את האופן בו אוכלוסיות שונות משתמשות במקום בשעות שונות ביום, ועל פני תקופת זמן. מההרצאות בכנס ניכר היה כי מדינות רבות מתלבטות כיצד לפתח את המרחבים העירוניים הפתוחים שלהם, מבחינה חברתית וקהילתית. ההתלבטויות שהועלו התמקדו בשאלות הקשורות להיבטים תפקודיים של המרחב הציבורי ודרכי התנועה בו מחד, מול צרכי חברה, תרבות, מורשת ותיירות מאידך. **המרחב הציבורי במדאין** מהווה דוגמא מרתקת וחוויתית לשימושים מגוונים עבור אוכלוסיות שונות. המרחב מכיל מגוון תפקודים - כמקום לניידות, לשהייה ולמנוחה, לפעילויות תרבות, דרך ספריות ומועדונים לנוער ולמבוגרים, להופעות, או לפעילות ספורטיבית. כמרחב חווייתי הוא מהווה מקור לשמחה, לגאווה, להתלהבות, להפגת בדידות ולהנאה מהמרחב. המרחב הציבורי במדאין מהווה מוקד פיזי לקשר הדדי בין העירייה לבין תושביה - הוא מבטא, מצד אחד, את מחויבות העירייה כלפי התושבים, ומצד שני מגביר את תחושת השייכות שלהם כלפי השכונה והעיר.

למה זה חשוב?

עבודה משותפת של MIT עם PPS מציגה כיצד שטחי ציבור איכותיים מספקים תחושת שייכות וזהות עירונית, תורמים לצמיחה הכלכלית והעצמה חברתית, ומצמצמים תופעות שליליות כגון פשע, זיהום, וניכור. UN הביטאט ו-PPS **חברו יחדיו** כדי לקדם גישה של יצירת מקום בעולם המתפתח והמפותח, על מנת להגביר את התועלת לתושבים ולעיר.

כיצד זה רלוונטי לישראל?

יצירת מקום חשובה במיוחד בעיר הישראלית, המורכבת מפסיפס אוכלוסיות - יהודים וערבים, דתיים וחילונים, רמות סוציו-כלכליות שונות, עדות ותרבויות מגוונות. גישה מוכוונת-מקום ברחבי העיר - לשווקים, לרחובות מסחריים או לחידוש כיכרות ציבוריים, יוצרת הזדמנות למפגש של אנשי מקצוע מתחומים שונים - מתכנן התחבורה עם עובד הנוע, נציגי התושבים עם יועצים משפטיים מטעם העיר, במטרה לשלב מגוון של פעילויות ושימושים כשירות עבור משתמשים ספציפיים. לפיכך, האתגר של אנשי המקצוע הוא לנתב ולשלב את התובנות המקצועיות המגוונות ולמקדן כך שיווצר "מקום" לאורך זמן. המרחב הציבורי בישראל החל לקבל תשומת לב בערים שונות - כמו שוק מחנה יהודה ופארק המסילה בירושלים, או נמל יפו. בפרויקטים אלה משולבת הקהילה בתכנון, בניהול ובתחזוקת המקום. מעורבות זו הינה קריטית להצלחת הפרויקט לאורך זמן. במקביל, הקמת גופים עירוניים ייעודיים ליצירת מקום הינה חיונית לשם ניהול הפרויקט גם מעבר לחניכתו, ובכך יעזרו להנחיל תפישה של יצירת מקום בעירוניות הישראלית.

תקצוב השתתפותי

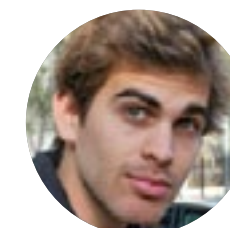
תקצוב השתתפותי הוא דרך מרגשת להעצים שכונות וקהילות, ולהעביר כוח אמיתי לידי תושבי הערים. תקצוב השתתפותי בונה אמון בין התושבים לעירייה, ומביא ליצירת פרויקטים אשר התושבים בחרו ישירות ולאחר דיונים

מאת טל אלסטר וסתיו שפיר

טל אלסטר הוא רכז דיוור והתחדשות עירונית בקליניקה האורבנית, האוניברסיטה העברית. כותב תזה על האופן בו עיריות יכולות לטפח תחושת קהילתיות ושייכות בעיר. מתעניין במודלים כלכליים אלטרנטיביים ובשאלות של צדק חלוקתי ברמה העירונית.

סתיו שפיר היא חברת כנסת, יו"ר השדולה לצדק חברתי וממנהיגות המחאה החברתית ב-2011. עוסקת רבות בשקיפות תקציבית, דיוור עירוניות והדרכים לחבר ביניהם.

מה זה?

בתקצוב השתתפותי, העירייה מאצילה לתושבי שכונות סמכות לדון ולהחליט על חלק מהתקציב העירוני. התושבים, באסיפת שכונה נבחרת או באופן אישי, דנים במשך חודשים על תכניות לפיתוח השכונה שלהם. הפיתוח יכול להיות פיזי - **שיפוץ בתי גיל זהב במנהטן**, למשל; או חברתי - **תכנית להכשרת צעירים לעבודה בלונדון**; או בכלל תרבותי - **מימון של להקות מקומיות במדאין**. התושבים מצביעים על התכניות שממומנות כחלק מהתקציב העירוני. התהליך חוזר על עצמו מדי שנה, כך **שהאמון הנבנה** בין התושבים לבין עצמם ובינם לבין העירייה הולך ומתחזק. במדאין, כ-6% מהתקציב העירוני מגיע ישירות לידי התושבים, שדנים באופן בו שכונתם תשתמש בכסף. תקצוב השתתפותי התפשט ברחבי העולם ב-15 השנים האחרונות, וכיום הוא מיושם בלמעלה מ-1500 ערים: גדולות וקטנות, מפותחות ומתפתחות, באפריקה ובארצות הברית, ככלי להעצמה דמוקרטית ולצדק חלוקתי.

למה זה חשוב?

חוסר האמון ממנו סובלות כיום חברות דמוקרטיות רבות, ושמוביל לתופעות של ניכור פוליטי, מתחים חברתיים, ואף מהומות, פגיעה ברכוש ציבורי והתפרצויות אלימות, קשור גם לתחושה של אזרחים שהם נעדרים השפעה ממשית על הקהילה, העיר או החברה בה הם חיים, ושהם שקופים עבור הממסד. תקצוב השתתפותי הוא כלי משמעותי לבנייה מחודשת של אמון זה, וליצירת תחושת בעלות ואחריות של האזרחים על סביבתם. **הבנק העולמי** רואה בתקצוב השתתפותי כלי מרכזי לפיתוח צודק של ערים מתפתחות. ואילו ערים מפותחות מקדמות תקצוב השתתפותי כדי ליצור דמוקרטיה השתתפותית בעיה, ולהגביר את האמון ואת השקיפות. ברוב המקומות, התקצוב ההשתתפותי הוא פרוגרסיבי: השכונות העניות מקבלות יותר מהשכונות המבוססות. כך התקצוב ההשתתפותי יוצר צדק חלוקתי ברמה העירונית - הריחוק מהשלטון ורמות האמון הנמוכות של אזרחים מוחלשים בערים מקבלת, דרך תקצוב פרוגרסיבי, התייחסות נאותה. **לחצו כאן למדריך של ה-UN Habitat לתקצוב השתתפותי**

כיצד זה רלוונטי לישראל?

בשנים האחרונות תחושת הנתק בין הדור הצעיר של מדינת ישראל לבין השלטון הביאה הן למחאות המוניות ברחובות והן לירידה באחוזי ההצבעה בבחירות. אחת הדרכים הבטוחות לחיבורם מחדש של צעירים אלה היא באמצעות הפיכת תקציבים, לאומיים ועירוניים, לשקופים יותר - ושיתוף של אותה אוכלוסיה בהליך קבלת ההחלטות בנוגע לתקציבים אלה. **בתל אביב**, העירייה מפעילה פרויקט הדומה לתקצוב השתתפותי - העירייה מאפשרת לתושבי שכונות לבחור בין פריטים בתפריט מוצע לריהוט ולשיפוץ הרחוב, או למתקני גן ציבורי. בירושלים, נבחרה הציבור במנהלים הקהילתיים מחליטים על הקצאת משאבים לפעילות המנהל הקהילתי. בפרויקט שיקום שכונות שפעל בעבר, נציגי תושבים השתתפו בחלוקת תקציב מקיפה יחסית. האם ערי ישראל יכולות להיות נועזות יותר, ולאפשר לתושבים לגבש רשימת פרויקטים משלהם, שתעמוד להצבעה בקרב כמה שיותר מתושבי השכונה, ולא רק בקרב נציגים? תקצוב השתתפותי לא מוגבל רק לערים גדולות וחזקות - גם ערים מוכות פסע ושסועות באפריקה ובדרום אמריקה אימצו גישה של תקצוב השתתפותי בהצלחה מרובה.

הערכת צרכים של יישובים לא פורמליים

הסדנה המעניינת ביותר בה השתתפתי בכנס האורבני העולמי הציגה כלי בשם 'המצפן', בו השתמשנו כדי להעריך את אחת השכונות המוחלשות ביותר במדאין. הכלי גרם לנו לשאול שאלות שכלל לא התעוררו אצלי כשרק הלכתי בשכונה, ועזר להראות אילו התערבויות אורבניות הן הדרושות לה ביותר

מאת אמילי סילברמן

ד"ר אמילי סילברמן היא חברת סגל במחלקה לגאוגרפיה באוניברסיטה העברית, וראש הקליניקה האורבנית בפקולטה למדעי החברה. היא מתמחה במדיניות דיוור, התחדשות עירונית, היבטים חברתיים של תכנון מרחבי ופיתוח קהילתי. אמילי הייתה מהמייסדים של הקואליציה לדיוור בר השגה, עמדה בראש צוות הייעוץ למחאה החברתית בנושאי דיוור, תכנון, תחבורה וקרקעות, ושימשה כיו"ר-שותף של צוות הדיוור של הועדה למלחמה בעוני.

מה זה?

המצפן, שפותח באוניברסיטת בואנוס איירס ומופעל במדינות רבות על פני ארבע יבשות, מעריך יישובים לא פורמליים לפי ארבעה מדדים. רמת הפירוט והפיתוח של כל מדד מציפה סוגיות הנחוצות לקיום בכבוד, אך לעתים מוזנחות במחשבה התכנונית השגורה. המדד הראשון והמורכב ביותר נוגע לזכויות חברתיות ואזרחיות. מדד זה כולל 20 תתי-סעיפים, ביניהם בטחון דיוירי (הגנה מפני הדרה ופינויים), אספקת מי שתייה וחיבור לאינטרנט, נקיון הרחוב ונגישות לשטח פתוח שמיש ומתוחזק, בטחון הולכי הרגל (דרך מדרכות וכבישים מתפקדים), וסבלנות לקבוצות אתניות וחברתיות שונות. המדד השני נוגע לרמת הארגון החברתי, וכולל סעיפים כגון מספר ארגונים קהילתיים וחוזקם, רמת מעורבות הציבור בחינוך וקיומם של תמריצים כספיים לחיזוק הארגון הקהילתי. המדד השלישי מודד את רמת העבודות הציבוריות בשכונה, כולל מידת תרומתן לקהילה. המדד האחרון בוחן רגולציה, וכולל את איכות הנחיות הבנייה ואת מידת אכיפתן.

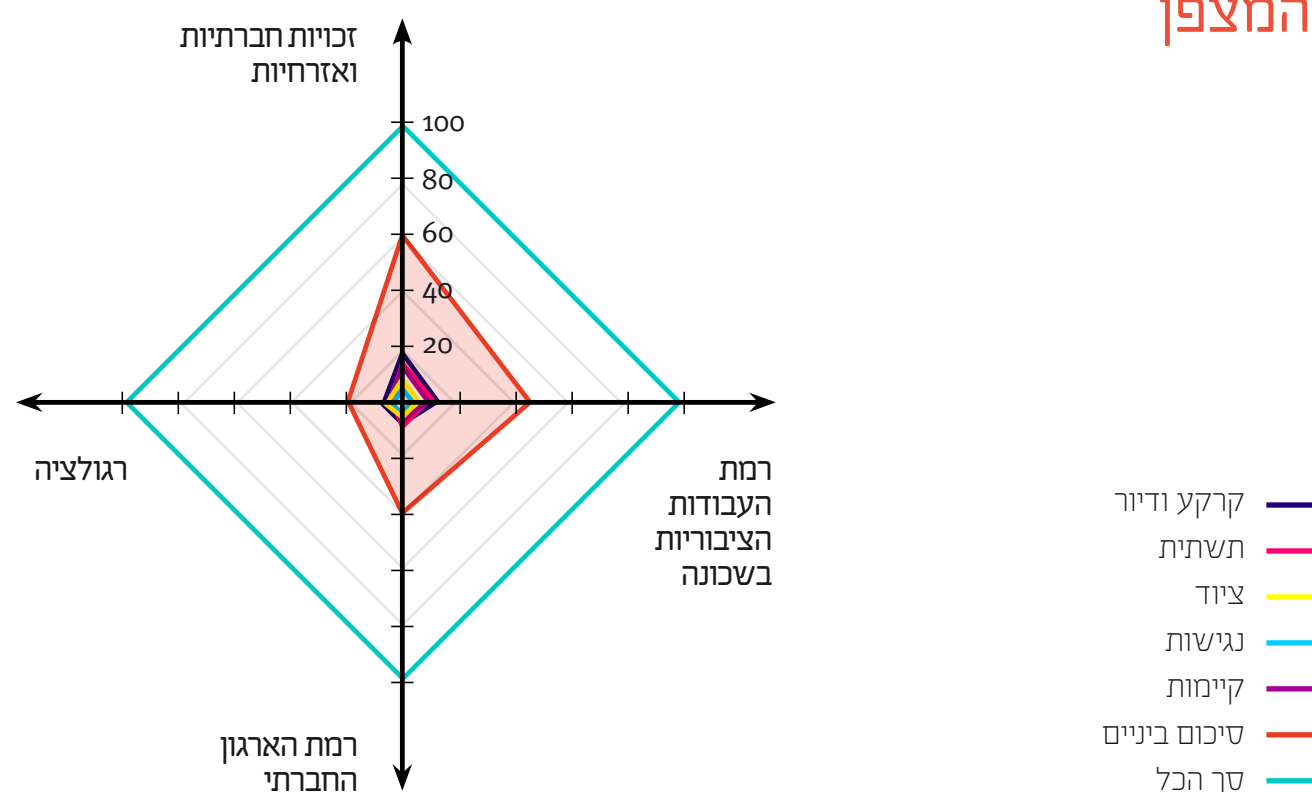
למה זה חשוב?

המצפן הינו כלי יעיל ומדויק לתכנון שדרוגם של איזורים לא פורמליים. בפרק זמן קצרצר של יומיים, הוא מאפשר **לתושבים ולבעלי תפקידים** לעבוד ביחד כדי לאפיין את המצב הנוכחי של שכונתם, ולתעדף דרכי התערבות שונות. השאלות המפורטות שהכלי מציג מפגישות את הידע המקומי של התושבים עם הידע המקצועי של בעלי התפקידים. דירוג כל סעיף מאפשר לקבוע לא רק מה יש או אין בשכונה, אלא עד כמה כל מוסד או חוק עובד לטובת התושבים הקיימים.

כיצד זה רלוונטי לישראל?

הכלי מתאים למיפוי המצב הקיים ולתעדוף צרכים בשכונות עניות, בשכונות לא מוכרות (כמו בלוד ובעכו), וביישובים בדואים לא פורמליים בנגב ובגליל. כיום, לישראל אין תכנית לאומית המוקדשת לשיקומן של שכונות עניות. מכיוון שאין לנו תכנית לאומית שכזו, הכלי יהיה שימושי בעיקר עבור הרמה המקומית - עיריות, מועצות אזוריות, וארגוני החברה האזרחית. הקליניקה האורבנית מעוניינת להזמין את מפתח הכלי, **ד"ר פרננדו מוריו**, להצגתו בישראל.

המצפן

הכשרה למנהיגות מקומית

הביקור במדאין ועיקרי התכנים שעלו בכנס, הדגישו את חשיבותו של המושג חוסן עירוני בעידן הנוכחי ואת מרכזיותה של הקהילה ביצירתו. חוליה משמעותית בתהליך זה היא קיומם של אנשים בעלי השקפת עולם מבוססת שיכולים לנסח חזון והופכו למציאות

מאת יצחק (קיקי) אהרונביץ

ד"ר יצחק (קיקי) אהרונביץ הוא בוגר התכנית למנהיגות ישובית באופקים וחבר סגל במרכז מנדל למנהיגות בנגב. עוסק בהיבטים חברתיים של התכנון העירוני ומעמיק בנושא עיר, עיור ועירוניות. כמו-כן עוסק בפיתוח המושג כלכלה מקומית מקיימת. במסגרת תפקידו במרכז מנדל, מנהל תכניות להכשרה למנהיגות בישובים שונים בנגב.

מה זה?

תכניות להכשרת מנהיגות מקומית, אשר מופעלות על ידי **מרכז מנדל למנהיגות בנגב** בישראל, נועדו להוביל שינוי דרך אנשים - באמצעות גיבוש תפיסת עולם ערכית ביחס למרחב פעולת המשתתפים, שהוא בדרך כלל עיר או אזור מוגדרים במרחב. תוכנית ההכשרה למנהיגות כוללת מתן כלים להקמה ולניהול פרויקטים, עבודה עם מקבלי החלטות, ויצירת שיתופי פעולה עם ארגוני החברה האזרחית, המוסדות האקדמיים, הרשויות המקומיות ומשרדי הממשלה. כל אלו במטרה לקדם מנהיגות ציבורית-חברתית אפקטיבית וראויה בנגב ובגליל, מנהיגות היוזמת ומובילה שינויים במקומות בהם היא פועלת.

למה זה חשוב?

UN הביטאט יצר **רשת למנהיגות מקומית** כבר ב-1997, במטרה לרשת אנשים ויוזמות מקומיות מכל רחבי העולם, ומדגיש בפרסומיו את **החשיבות של הובלת הקהילה המקומית להצלחתן של יוזמות. החשיבות של פעילות מקומית** - עסקים קטנים, יוזמות בהובלת תושבים, וארגונים קהילתיים - מוכרת זה מכבר, הן כלכלית והן חברתית. תכניות למנהיגות מקומית עוזרות בטיפול תושבים מעורבים ואכפתיים יותר, וביצירת פרויקטים המותאמים יותר לצורכי הקהילה.

כיצד זה רלוונטי לישראל?

פעילות Bottom-Up רלוונטית במיוחד לחברה הישראלית, המאופיינת על ידי רב-תרבותיות ושסעים. התארגנויות שטח יכולות לעודד את המגזר הציבורי ולתמוך בו על ידי הוספת משאבים מקומיים והצפת צרכים ברורים, וכך ליצור עימו שיתוף פעולה לאורך זמן. מרכז מנדל למנהיגות מפעיל תכניות למנהיגות מקומית במספר יישובים בנגב ולאחרונה גם בצפון.

גימבורי שהוקם באופקים ע"י עמותת אופקימה שבראשה דניאל אורי, חבר מועצת העיר

חוסן עירוני (Resilience)

שינויים מהירים (אקלימיים ואחרים) פוקדים ערים בשנים האחרונות, ואלו מאלצים את המערכות העירוניות להגיב במהירות לא פחותה. ערים חסונות צופות משברים אלו מראש, ומתמודדות עימם במהירות וביעילות

מאת אודי כרמלי

אודי כרמלי, אדריכל ומתכנן ערים, הוא סגן מנהל אגף תכנון העיר ומנהל מחלקת תכנון מזרח העיר במנהל ההנדסה, עיריית תל אביב-יפו.

מה זה?

עיר חסונה הינה עיר אשר יודעת להתמודד עם שינויים מהירים בהרכב האוכלוסיה ובאופי הצרכים הציבוריים הנדרשים. חוסן עירוני מתייחס גם ליכולות של ערים להתמודד עם שינויי אקלים, וגם ליכולתן להגיב לשינויים ולאיזמים כלכליים, דמוגרפיים, וחברתיים. חוסן עירוני נמדד ביכולתן של עיריות להגיב לשינויים אלו, וגם ביכולתם של תושבי העיר להתמודד עם שינויים - כפרטים וכקהילות. חוסן של קהילות עירוניות נמדד גם במונחים פיזיים - אולם מבנים חברתיים יציבים חשובים לא פחות ממבנים פיזיים בעיתות משבר. שמירה על משאבים קהילתיים קיימים ועל אופיין המיוחד של שכונות היא, אם כן, יעד חשוב להשגת חוסן. ערים יכולות לטפח את החוסן העירוני שלהן דרך גיוון מקורות אנרגיה, ייצור מקומי, שימוש בביג דאטה, חיזוק ההון החברתי, ומערכת תכנון מודעת וגמישה.

למה זה חשוב?

חוסן עירוני הפך לאחרונה נושא דחוף הנידון בהרחבה, במיוחד לאור ההתחממות הגלובלית והאתגרים האקלימיים הנלווים לה. עם ההבנה שחוסן סביבתי נחוץ לנו בעידן של שינויי אקלים מהירים, גברה ההכרה בצורך לפיתוח כלים להתמודדות גם עם תופעות חברתיות קשות, וכך הורחב מושג החוסן כדי להכליל התמודדות עם קשת רחבה של אתגרים. כדוגמא, פרויקט '100 ערים חסינות' של קרן רוקפלר (לו שותפה גם אשקלון), במסגרתו ממונה אחראי חוסן לכל עיר - אשר מנצח על שיתופי הפעולה בין הגורמים השונים, דוגמת תחבורה, חינוך, סביבה, תשתיות, בטחון ובריאות. מערכת עירונית חסונה היא מערכת שמגיבה טוב יותר גם לצרכים המתונים יותר של העיר: אם לירידה במספר הילדים שמאפשרת הסבה של גני ילדים לשימושים ציבוריים אחרים, או לעליית מחירי הדלק שמעלה את הביקוש לתוצרת מקומית. ערים שיודעות להתאים את עצמן במהרה למציאות משתנה מספקות לתושביהן איכות חיים גבוהה יותר, ומכינות אותם למשברים עתידיים.

כיצד זה רלוונטי לישראל?

ישראל עומדת בפני סכנות אקלימיות דוגמת עליית מפלס המים ורעידות אדמה, בנוסף לגלי חום והתמודדות עם סופות שלגים בהרים. בנוסף, ישראל מתמודדת עם איזור גאו-פוליטי לא יציב, ועם מלחמות תכופות המשפיעות על המרחב האזרחי. כמו כן, פערים כלכליים, והשסעים העמוקים בחברה הישראלית, הופכים אותה חשופה יותר למצבי משבר חברתיים. חשיבה על חוסן ברמה העירונית יכולה להוביל בין השאר, לבניית מאגרי מידע עירוניים, ולדו"ח 'מצב הערים' בדומה לזה שיוצא במספר מדינות בעולם. ניתוח של מצב הערים יכול לעזור באיתור איזורים פגיעים, ובעבודה על שיפור עמידותם בהקדם. לפיכך, יש להטמיע תפישה מערכתית כזו בכל רמות התכנון העירוני - מתכנון מפורט עד לתכנון חזוני אסטרטגי.

חוסן עירוני והתמודדות עם שינויי אקלים

העיסוק ההולך וגובר בחוסן של ערים, וביכולתן להגיב לשינויי אקלים, תפס חלק מרכזי מהכנס האורבני העולמי. גם בישראל מתחילה להיווצר רשת של ערי חוף, כדי להתמודד עם האתגרים המשותפים להן

מאת

אופיר פז-פינס

אופיר פז פינס הוא ראש המכון לחקר השלטון המקומי וראש המסלול ללימודי השלטון המקומי באוניברסיטת תל-אביב. אופיר כיהן בעבר כחבר כנסת וכשר הפנים.

מה זה?

עליית מפלס המים נגרמת כתוצאה מהתחממות גלובלית, (כאן להתבוננות גרפית בשינויי האקלים), מהמסת הקרחונים ומהתרחבות המים הנלווית אליה. תופעה זו מעמידה בסכנה איזורי חוף, מיושבים ושאינם מיושבים, שימצאו עצמם חשופים יותר לשטפונות ולהצפות ככל שמפלס המים יעלה. על כל עיר לגבש אסטרטגיה ייחודית, בהתאם לתרחיש המקומי של עליית מפלס המים. ברמת העיר, ישנן שתי אסטרטגיות משלימות להתמודדות עם עליית מפלס המים: האחת, הסתגלות לעליית המפלס, באמצעות התפתחויות טכנולוגיות וחינוך. שנית, כל הערים (ולא רק ערי חוף) יכולות למתן את השפעתן על התחממות גלובלית, וכך למתן את עליית מפלס המים. למשל, C40 הינה קואליציה של ערים המתמודדות יחדיו עם התחממות גלובלית, דרך שימוש בכוח קנייתן המשותף כדי להגדיל את ההיתכנות הכלכלית של טכנולוגיות חדשות, דוגמת אוטובוסים חשמליים. ההתחממות הגלובלית מתרחשת בחלקה הגדול בערים, ועל כן גם הפוטנציאל להפחית את פליטת הפחמן קיים בהן.

למה זה חשוב?

ערי חוף עלולות לספוג נזקים כלכליים קיצוניים כתוצאה מעליית מפלס המים. דבר זה הופך אותן למובילות אג'נדה סביבתית למיתון התחממות גלובלית - דרך בנייה ירוקה, השקעה בתחבורה ציבורית, וחינוך הציבור לחסכון באנרגיה, כמו גם לשותפות בפיתוח דרכים להסתגלות לעליית מפלס המים.

כיצד זה רלוונטי לישראל?

בישראל 20 רשויות חוף שונות, מתוכן 12 ערים. הנזק העלול להיגרם להן מעליית מפלס המים הינו גדול, אולם צפוי להתרחש בעתיד הרחוק. הערים הישראליות צריכות לאמץ ביחד טכנולוגיות אשר ממתנות התחממות גלובלית, ולפתח גישות אסטרטגיות של תכנון ובנייה שמתייחסות לאפשרות של עליית מפלס המים. הן גם יכולות להיעזר בפרויקטים וברשתות דוגמת Mare Nostrum, פרויקט של האיחוד האירופי להגנה על חופי הים-התיכון, בין השאר מעליית מפלס המים. כך, ערי החוף המבוססות יותר, דוגמת תל-אביב והרצליה, יוכלו להעביר ידע וכלים לרשויות המבוססות פחות. המכון לשלטון המקומי מתעתד לערוך כנס לערי חוף בישראל, כדי ליצור את שיתופי הפעולה הנחוצים הללו.

הפרוטוקול העירוני

המפגש עם עיריית ברצלונה בכנס האורבני העולמי חושף בפנינו חזון של עיר מקיימת, הבונה יחד עם ערים אחרות, מוסדות אקדמיים, חברות עסקיות ועמותות מכל העולם. 'פרוטוקול עירוני', שבין היתר יקדם את נושא 'העיר החכמה', במסגרתה העירייה משתמשת בנתונים שוטפים כדי לנהל את העיר טוב יותר ולשפר את חיי התושבים

מאת
גידו סגל

מה זה?

הפרוטוקול העירוני מאפשר למידה על ערים באמצעות פיתוח סכמה סטנדרטית לאיסוף ולהצגת מידע על העיר. 'הפרוטוקול העירוני' מגדיר את עצמו כקהילה גלובלית, המורכבת מעיריות, חברות פרטיות, ארגוני חברה אזרחית ואקדמיה, וביניהם ערים כמו ברצלונה, אמסטרדם, פריס, בואנוס איירס, קיטו, ניו יורק, וסן פרנסיסקו, חברות כגון סיסקו, סיטיגרופ, IBM ומיקרוסופט, מוסדות אקדמיים כגון MIT, LSE, והאוניברסיטה של קטלוגניה, וארגונים כגון ICOMOS, ICLEI, מטרופוליס ומרכז התערוכות של ברצלונה. כלי מרכזי של הפרוטוקול העירוני הוא התרשים שלהלן, המאפשר השוואה בין ערים לפי שלושה מרכיבים עיקריים – מבנה, מידע וחברה.

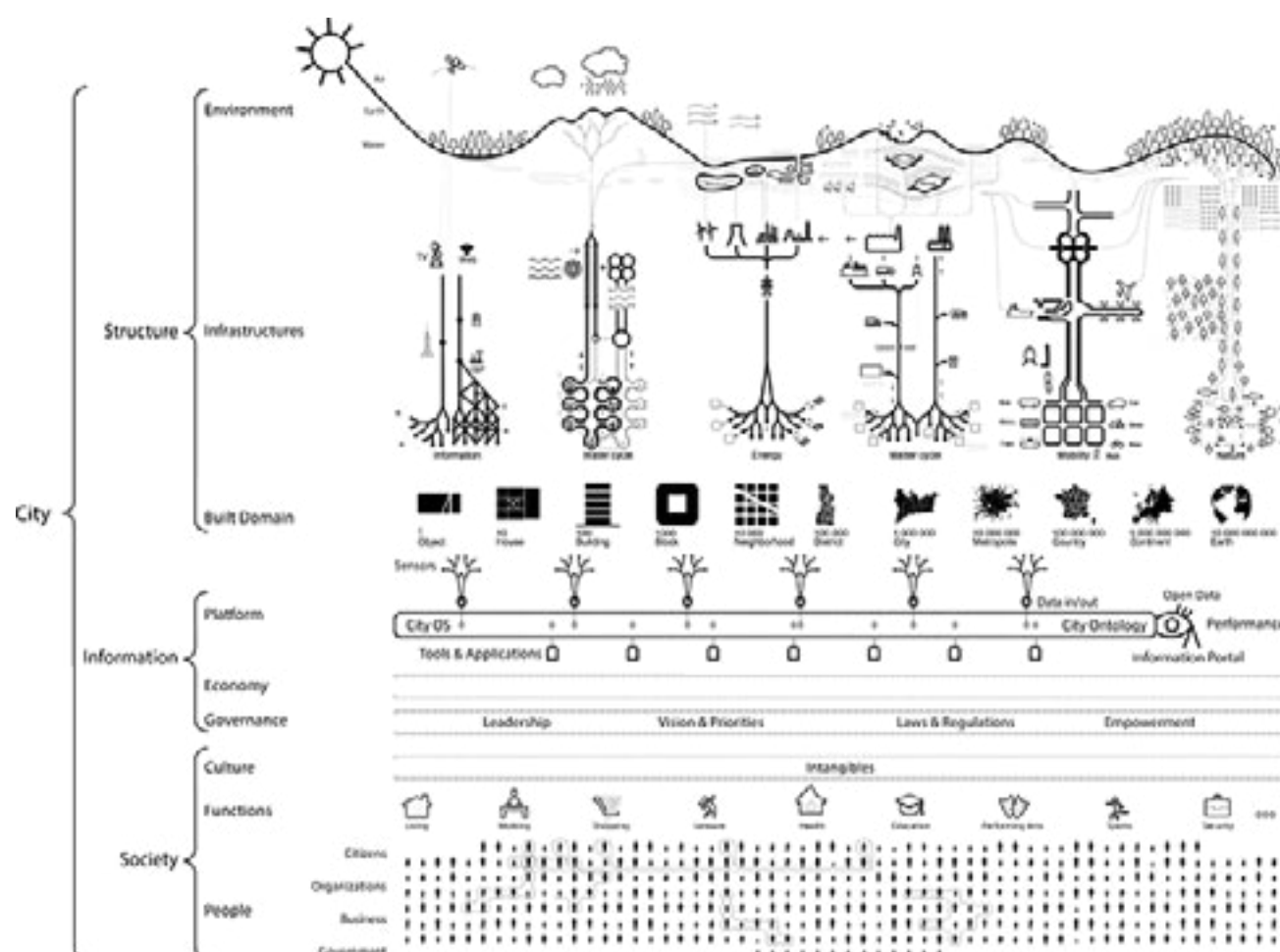

למה זה חשוב?

הפרוטוקול העירוני מציע דרך לנתח תהליכים עירוניים ולהציע פתרונות שיכולים לשמש לשינוי מושכל של הערים. הפרוטוקול מיועד להאיץ למידה בין-עירונית, ולהגביר שיתופי פעולה בין הגורמים המעורבים בבניית ערים טובות יותר. הפרוטוקול העירוני מייצר מידע רב על פרויקטים וכלי מדיניות בהם ערים השתמשו, וכך מאפשר למידה ממקרי הצלחה.

כיצד זה רלוונטי לישראל?

כיום, אין מבנה אחיד להשוואת ערים בישראל. בין לבין עצמן, ובין לבין ערים אחרות בעולם. מבנה כזה היה יכול לאפשר למידת עמיתים יעילה יותר בין עיריות ושחקנים חשובים אחרים בערים. ערי ישראל יכולות להצטרף לקהילה שמפתחת את הפרוטוקול העירוני, לתרום מהידע שנצבר בארץ וליהנות מהתוצרים של העבודה במסגרת זאת.

פארקים עירוניים

במדאין ראינו התהוות של חגורה ירוקה מרשימה, המגלמת בתוכה את הפוטנציאל של פארקים עירוניים ליצירת ניידות חברתית, העצמה קהילתית, ופיתוח כלכלה מקומית

מאת ענת גולד

מה זה?

החגורה הירוקה של מדאין היא חלק מרכזי מהחזון העירוני של מדאין, והיא מוקמת בהשקעה של מיליארדים. לחגורה זו יש מספר מטרות משתלבות: האחת, למנוע זחילה עירונית (Sprawl) - הפארקים מוקמים באיזור של בנייה לא פורמלית, הנוטים להתפתח על צלע ההר באיזורים לא בטוחים. השניה, הפארקים הנ"ל מאפשרים מפגש בין קהילות, תושבים משכונות שונות ומרקעים שונים. הפארקים העירוניים מהווים גם חגורות ירוקות אשר עוטפות את העיר ומהוות ריאות ירוקות, תוך שמירה על המגוון הביולוגי, על המורשת והנוף. אלו נחוצות במיוחד לאוכלוסיה הענייה הגרה בפאתי מדאין. הפארקים מהווים גם מקור לתעסוקה, למאות מתושבי השכונות הסמוכות, כחלק ממטרת הפרויקט להעצמת התושבים ושיפור מצבם הכלכלי. בשטחים ירוקים אלו הוקמו גינות קהילתיות, המהוות אף הן מקור תעסוקה, פרנסה, וקשרים בתוך הקהילה, באמצעות גידול מזון וסחר חליפין. לבסוף, פארקים אלו מפתחים את מקור ההזדהות וגאוות התושבים, ומשלבים בתוכם מרכזי הכשרה תעסוקתית, מרכזי סביבה, ומרכז לטיפול מנהיגות מקומית.

למה זה חשוב?

במדאין, החגורה הירוקה נתפשת כחלק מהמאמץ הכולל לשיפור מצבן של השכונות (הקומונות) העניות, שנמצאות בשולי העיה ומכילות אחוז גבוה מאוד של בנייה בלתי פורמלית. התושבים הוזמנו להיות חלק מהתכנון, ההקמה והניהול של הפרויקט, כחלק מתפישתה הרחבה של העיר בנוגע לשיתוף ולהעצמת הקהילות.

כיצד זה רלוונטי לישראל?

בישראל ישנה חשיבות גדולה ליצירת פארקים עירוניים וחגורות ירוקות, הן כאמצעי למניעת פרבור והן כדי ליצור מקומות מפגש לקהילות שונות. פארק נחל באר שבע הינו דוגמא טובה לכך - פארק שזכה למימון ממשלתי ולתמיכת קק"ל, וכבר כיום יוצר מקום מפגש לאוכלוסיות שונות מהעיר ומסביבתה - בדואיות ויהודיות. הדגש שמושם במדאין על פארקים עירוניים וחגורות ירוקות ככלי לעידוד תעסוקה והשכלה יכול לעודד אותנו לשלב מרכיבים אלו גם בפארקים בישראל.

פארק נחל באר שבע

כלים ואסטרטגיות של UN הביטאט לקידום עירוניות

מדינות רבות, וישראל ביניהן, מתמודדות כיום עם גידול בהיקף ובקצב העיוור. UN הביטאט מפתח מגוון כלים כדי לעזור למקבלי החלטות ברמה הלאומית, לראשי ערים, לעיריות, לעמותות, לאנשי המגזר הפרטי, לאקדמיה, ולקבוצות קהילתיות לנתח ולשפר את מצב הערים והעירוניות בארצם. להלן שש הצעות מרכזיות של הארגון לחיזוק האג'נדה העירונית

מאת אמילי סילברמן

ד"ר אמילי סילברמן היא חברת סגל במחלקה לגאוגרפיה באוניברסיטה העברית, וראש הקליניקה האורבנית בפקולטה למדעי החברה. היא מתמחה במדיניות דיוק, התחדשות עירונית, היבטים חברתיים של תכנון מרחבי ופיתוח קהילתי. אמילי הייתה מהמייסדים של הקואליציה לדיוק בר השגה, עמדה בראש צוות הייעוץ למחאה החברתית בנושאי דיוק, תכנון, תחבורה וקרקעות, ושימשה כיו"ר-שותף של צוות הדיוק של הועדה למלחמה בעוני.

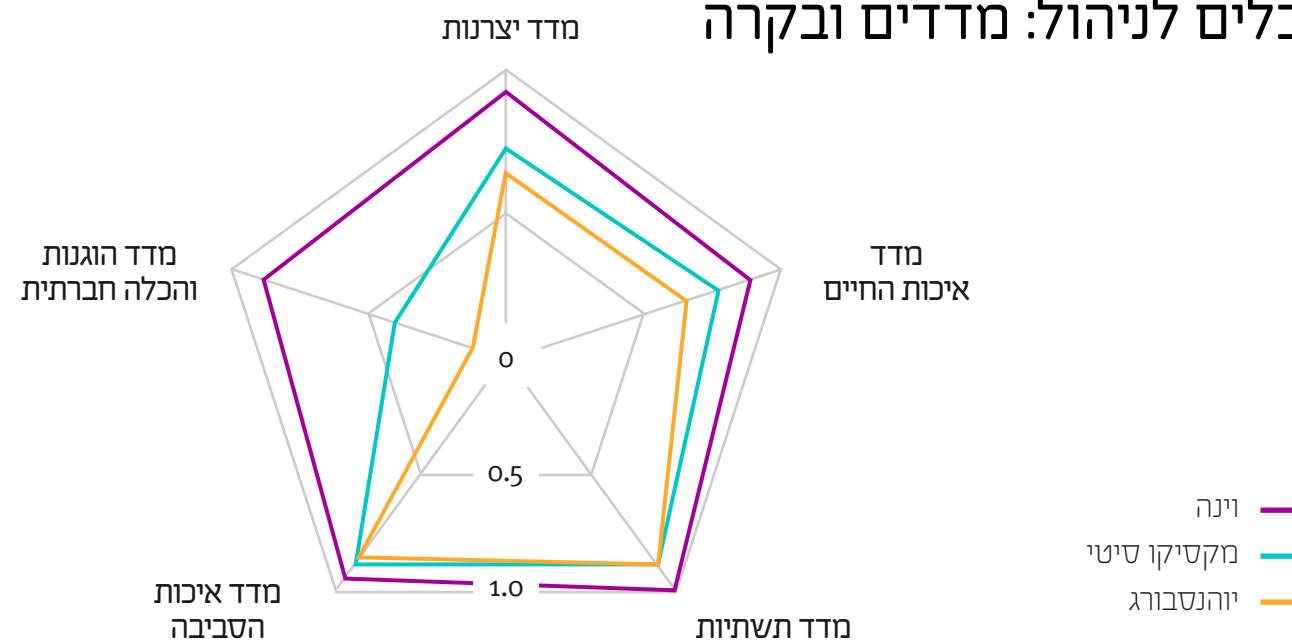
גוף לאומי לקידום לעירוניות

UN הביטאט ממליץ שמדינות יצרו גוף לאומי לקידום עירוניות, שיבחן מדיניות, מגמות וכלים קיימים הנוגעים לעירוניות באותה מדינה, ויגבש המלצות למדיניות ולמנגנוני יישום. UN הביטאט מתווה קווים מנחים להקמת גוף זה, וממליץ שהגוף הלאומי יורכב מנציגי שלטון מרכזי ומקומי, אנשי מקצוע, אקדמיה, חברה אזרחית ומגזר פרטי. דוגמא מוצלחת לגוף שכזה היא ה-Urban Task Force הבריטי (מומלץ להזמין את הספר, לדו"ח המעקב לחצו כאן). חזון הצוות התבסס על "עקרונות של מצוינות בעיצוב, חוסן חברתי ואחריות סביבתית במסגרת משפטית וכלכלית ישימה". הצוות גיבש כמאה המלצות שהפכו להחלטת ממשלה, והובילו לשגשוג עירוני באנגליה.

דוח 'מצב הערים'

UN הביטאט מוציא כל שנתיים דו"ח על מצב הערים, האחרון שבהם מ-2012. דו"חות אלו כוללים מדדים בין-לאומיים ומקרי בוחן מוצלחים (Best Practices). מדינות מסוימות, כגון אוסטרליה, מודדות את עריהן בדו"חות לאומיים על מצב הערים. מדדי UN הביטאט מדרגים ערים בחמישה מדדים עיקריים, המאפשרים לבחון באילו תחומים העיר חזקה או חלשה יותר. לקראת הביטאט 3 שיתקיים ב-2016, UN הביטאט הנחה את המדינות החברות להכין דו"ח תקופתי על מצב הערים. בישראל, משרד השיכון והבינוי מופקד על הכנת הדו"ח.

כלים לניהול: מדדים ובקרה

פיתוח ארגז כלים והכשרות מקצועיות

הכשרה יכולה להיות מיועדת למקצוע ספציפי, כמו מהנדס עיר או ראש ועדת תכנון, ו-UN הביטאט הכינו הכשרה מיוחדת לעירוניות למקבלי החלטות במגזר הציבורי. אולם, קורסי הכשרה יכולים להיות גם ממוקדי נושא, כמו יצירת מקום (Placemaking), או בין-מגזריים, ולהזמין בנוסף למקבלי החלטות גם דרגים מקצועיים, אנשי חברה אזרחית ואקדמיה, ונציגים מהמגזר העסקי. באנגליה ובצרפת פיתחו תכניות הכשרה לאומיות לעירוניות, ופעולה מחקרית ענפה של האיחוד האירופי מציעה כלים רבים לפיתוח עירוניות. בישראל, ישנן מספר מסגרות להכשרת קבוצה ייעודית להתחדשות עירונית - מהנדסי ערים ונבחרי ציבור בועדות מקומיות במסגרת המפעמים ומנהל התכנון, מכון ראשי הערים של עמותת 'מרחב' עם המשרד להגנת הסביבה, וקורסים רבים ליזמים פרטיים. רצוי לשקול הקמת גוף ארצי המוביל הכשרות ופיתוח כלים הנוגעים לעירוניות ולהתחדשות עירונית, המיועדים למגוון מגזרים.

כנס לאומי לעירוניות

UN הביטאט מעודד מדינות ליצור גרסא מקומית לכנס האורבני העולמי, כלומר, כנס לאומי לעירוניות. כנס שכזה הוא הזדמנות לתערוכות המייצגות ערים וארגונים שונים במדינה, להרצאות ולסדנאות הכשרה על הצלחות, אתגרים, וכלים, לטקסי פרסים עבור פרויקטים מצטיינים המקדמים עירוניות, ולשלל סיורים ואירועים בעיר המארחת. ישנה אפשרות להתחבר במסגרת הכנס לאירועים דומים בעולם, כגון יום הערים הבין-לאומי, או יום UN הביטאט. בארץ, מתקיימים כנסים ייעודיים למגזר אחד, כגון הכנס של מרכז השלטון המקומי, או למקצוע, כגון כנס האדריכלים או המתכננים. אך אין לנו פורום שמביא יחדיו אנשים מדיסציפלינות וממגזרים שונים - חברי כנסת, ראשי ומהנדסי ערים, מנהלי מחלקות רווחה, מתכננים פרטיים, נציגי ארגונים קהילתיים וקהילות משימתיות הפועלות בעיר - וממגוון הרקעים של החברה הישראלית.

פרויקטי פיילוט

פרויקטי פיילוט מוצלחים מאפשרים חוויה לימודית משמעותית, ומגלמים בתוכם את השינויים הנחוצים בסדרי העדיפויות, התקצוב, וראיית העולם. פרויקטים מסוג זה מאופיינים בשיתוף פעולה הדוק בין השלטון המרכזי לרשויות המקומיות, בתקציב ייעודי, וברגולציה גמישה. חשוב לבצע את הפרויקטים במקומות נגישים, על מנת לאפשר חשיפה מירבית. פרויקטי פיילוט מלווים מתחילת דרכם במחקרי מדידה והערכה מתמשכים, ומתוקצבים לשמש גם ככר להכשרה מקצועית.

מודעות ציבורית

במדינה כמו ישראל, בה מקודם זה שנים רבות אידיאל של בית פרטי עם חצר גדולה וחנייה צמודה, נדרש שינוי מודעות כדי להמחיש את יתרונות העירוניות והציפוף. ונקוב, למשל, הובילה קמפיין תחת הכותרת *EcoDensity*, אשר קישר בין בנייה גבוהה למגורים בעיר לבין איכות השטחים הפתוחים ונוחיות החיים העירוניים. בישראל, קמפיינים ציבוריים לשינוי התנהגות נועדו, בין היתר, להוריד את מספר הנפגעים בתאונות הדרכים, למנוע קטיפת פרחי בה, ולאפשר לקשישים לשבת בתחבורה הציבורית. ניתן ללמוד מנסיונם בבניית קמפיין ציבורי לחינוך לעירוניות. UN הביטאט הכינו חומרים רבים, תחת הסיסמא *"I'm a City Changer"*, שיכולים לשמש קמפיין שכזה, תוך התאמה לתרבות ולתנאים המקומיים.

על אודות

הקליניקה האורבנית שבאוניברסיטה העברית הינה גוף אקדמי הפועל להטמעת שיקולים חברתיים בתכנון, וליצירת מרחבים עירוניים משגשגים בישראל. הקליניקה פועלת לקידום ערכים של צדק ושוויון, הגברת הקהילתיות והמגוון החברתי בערי ישראל, תוך התמקדות בתחומים של דיור והתחדשות עירונית. הקליניקה פועלת בשיתוף פעולה עם מקבלי החלטות בשלטון המרכזי והמקומי, עם סטודנטים ואקדמאים, ועם ארגוני חברה אזרחית כדי לקדם פרויקטים, הכשרות, מחקרים, וקורסים הנוגעים לתכנון ולעירוניות.

משרד הבינוי והשיכון ממונה על ייזום וביצוע מדיניות הממשלה בתחומי השיכון והבנייה למגורים. לפי אתר המשרד, פעילותו מכוונת ליצירת תנאים שיאפשרו לכלל האוכלוסיה למצוא פתרונות דיור הולמים, במחיר סביר, מתוך התמקדות בקבוצות האוכלוסיה החלשות יחסית. המשרד הוא הנציג הרשמי של ישראל ל-UN הביטאט.

